

CRAI – sieć bibliotek wydziałowych na Uniwersytecie w Barcelonie

Słowa kluczowe: sieć biblioteczna, biblioteki wydziałowe, biblioteki akademickie, CRAI, Uniwersytet w Barcelonie

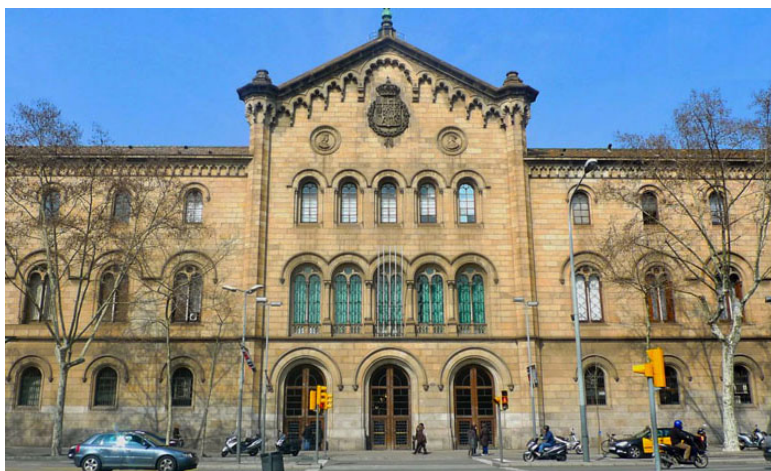
Abstrakt: W artykule przedstawiono sposób funkcjonowania bibliotek wydziałowych Uniwersytetu w Barcelonie jako jednej instytucji połączonej siecią CRAI. Omówione zostały poszczególne biblioteki, ich zbiory, zakres działania i cele jakie przed nimi stoją. Opisano także samą sieć CRAI, jej organizację, funkcjonalność i skuteczność działania.

Keywords: library network, faculty libraries, academic libraries, CRAI, University of Barcelona

Abstract: The article presents the way of functioning of faculty libraries at the University of Barcelona as one institution associated within CRAI network. The author describes particular libraries, their collections, the scope of activity and aims. This paper also discusses the CRAI network itself, its organisation, functionality and efficiency.

Uniwersytet w Barcelonie jest główną uczelnią publiczną w Katalonii z najszerzą ofertą edukacyjną, skupiającą blisko 81 tys. studentów. Placówka jest głównym ośrodkiem badań uniwersyteckich w Hiszpanii zarówno pod względem programów badawczych, jak i osiąganych wyników. Uczelnia posiada 19 wydziałów i zatrudnia ponad 5 tys. pracowników naukowo-dydaktycznych [3]. Uniwersytet wspierany jest przez sieć CRAI – *Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació* (Centrum Nauki i Wyszukiwania Informacji). Centrum powstało na początku 2004 r. jako efekt dostosowania działalności bibliotek uniwersyteckich do założeń Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EHEA) oraz Europejskiej Przestrzeni Badawczej (ERA), w świetle których edukacja uniwersytecka powinna być oparta na nauce, badaniach, rozwoju oraz innowacjach. CRAI integruje usługi biblioteczne, wspiera nauczanie i badania naukowe.

Fotografia 1. Główny budynek Uniwersytetu w Barcelonie

Źródło: fotografia własna.

W skład CRAI wchodzi 18 bibliotek: Bellas Artes, Biblioteconomía, Biología, Campus de Bellvitge, Biblioteca del Campus de la Alimentación de Torribera, Campus de Mundet, Derecho, Economía y Empresa, Farmacia, Filosofía, Geografía e Historia, Física y Química, Geología, Letras, Matemáticas, Medicina, Pabellón de la República, Relaciones laborales, Reserva. Ponadto pracę bibliotek i całej sieci wspomaga 7 oddziałów technicznych. We wszystkich bibliotekach obowiązują te same zasady i procedury, całość zarządzana jest przez jedną dyrekcję. W zasobach bibliotek sieci znajdują się zbiory książek (ponad 1,5 mln woluminów), czasopism, map, źródeł elektronicznych, dysertacji, jak również kolekcje inkunabułów, manuskryptów oraz kolekcje specjalne przekazane na rzecz sieci.

Fotografia 2. Wnętrze Biblioteki Filologicznej

Źródło: fotografia własna.

Główna siedziba władz uczelni znajduje się przy Placa de la Universitat. W historycznym budynku z 1871 r. oprócz Wydziału Matematyki i Wydziału Filologii znajduje się również Biblioteka Reserva. W magazynach, zajmujących 3 piętra, znajdują się metalowe regały pełne skarbów, czyli drugi co do wielkości w Hiszpanii zbiór manuskryptów i starodruków. Składa się on m.in. z 2178 manuskryptów (najstarsze z X w.), 975 inkunabułów, ok. 150 tys. druków (od XVI w. do 1820 r.) oraz kolekcji zabytkowych grafik i pergaminów. Najcenniejsze z nich umieszczono w pancernych, ognioodpornych szafach. Część księgozbioru znajduje się w pomieszczeniach Biblioteki Filologii sąsiadującej z Biblioteką Reserva. Jej imponujące historyczne wnętrza z antresolami wypełnione są starodrukami, oddzielonymi od czytelników tylko szybami. W osobnej czytelnicy, przystosowanej do przeglądania starodruków, znajduje się katalog komputerowy. Nie wszystkie zbiory zarejestrowano w katalogu elektronicznym, dlatego równocześnie z nim funkcjonują katalogi kartkowe: drukowany, na którym oprócz podstawowych danych widnieje również zdjęcie strony tytułowej oraz najstarsze odręczne pisane katalogi w formie książki. Oprócz katalogu tworzone są też dwie bazy zawierające informacje o zbiorach, dostępne w Internecie. Czytelnicy mają dostęp do większości zbiorów, udostępnianych po wypełnieniu odpowiednich formularzy. Prowadzone są również prace digitalizacyjne – jeśli jest już wersja elektroniczna, to właśnie ta udostępniana jest czytelnikowi. Biblioteka boryka się z problemami odpowiedniego przechowywania zbiorów zlokalizowanych na antresolach i w szklanych gablotach. Książki narażone są na szkodliwy wpływ promieni słonecznych i na kradzieże. Naprawa i konserwacja jest czasochłonna, a liczba bibliotekarzy wykonujących tę pracę zbyt mała. W ciągu roku udaje się naprawić tylko ok. 20 książek.

Fotografia 3. Starodruki z kolekcji Biblioteki Reserva

Źródło: fotografia własna.

Jedną z największych bibliotek sieci jest Biblioteka Filozofii, Geografii i Historii. Placówka zlokalizowana jest na trzech poziomach o łącznej powierzchni 4500 m². Niski parter obejmuje tematykę archeologii, sztuki i filozofii. Jest tam również archiwum, mediateka oraz zbiór czasopism. Na parterze znajduje się księgozbiór dotyczący nauk społecznych, antropologii oraz encyklopedie i słowniki. Na piętrze zlokalizowany jest księgozbiór z zakresu historii i geografii oraz mapy kartograficzne. Przy wejściu do Biblioteki znajduje się bramka, którą otwiera się za pomocą karty bibliotecznej uprawniającej do wejścia i korzystania z Biblioteki. Takie rozwiązanie umożliwia swobodne poruszanie się czytelników po wszystkich poziomach oraz wolny dostęp do większości materiałów. Użytkownicy mogą wyszukiwać książki samodzielnie, korzystając z pomocy katalogu. Układ książek jest oparty na przyjętej w Bibliotece klasyfikacji, a symbole działów widnieją na grzbiecie każdej książki. Na każdym piętrze znajdują się stanowiska dla użytkowników przeznaczone do samodzielnej pracy (łącznie 719), gdzie mogą skorzystać ze zbiorów na miejscu oraz stanowisko do wypożyczenia, dzięki któremu użytkownicy mogą wypożyczyć je na zewnątrz. Możliwe jest także samodzielne rejestrowanie wypożyczeń. Książki są pożyczane na okres 10 dni z możliwością zdalnej prolongaty przez stronę www. Opłaty za przetrzymanie zbiorów nie są pobierane, blokowane jest jedynie konto czytelnika na okres, przez który przetrzymał on książki. Dodatkowo w Bibliotece znajduje się sala do pracy w grupie, sala projekcyjna oraz cztery sale komputerowe z łączną liczbą 77 stanowisk. Pomieszczenia wyposażone są także w kserografy, skanery, drukarki oraz urządzenia niezbędne do odczytu dokumentów specjalnych – np. mikrofisz. W osobnym pomieszczeniu znajduje się mediateka, w skład której wchodzi kolekcja kaset wideo, płyt DVD i CD z muzyką, wraz ze sprzętem do ich odtwarzania. W Bibliotece istnieje również możliwość wypożyczenia laptopa przez studentów, którzy nie mają własnego komputera.

Fotografia 4. Wnętrze Biblioteki Filozofii, Geografii i Historii

Źródło: fotografia własna.

Oprócz dobrze wyposażonych bibliotek i pełnej swobody w korzystaniu z nich, dużą część działalności sieci CRAI zajmuje dział wsparcia nauczania i wsparcia w wyszukiwaniu informacji.

W obrębie wsparcia nauczania CRAI umożliwia na swojej stronie internetowej dostęp do norm i dokumentów wewnętrznych oraz zewnętrznych dotyczących nauczania bazy danych zawierające materiały informacyjne. Od pięciu lat trwa digitalizacja zbiorów specjalnych, czego efektem jest kilkanaście kolekcji dostępnych ze strony CRAI. Centrum bierze również udział w tworzeniu cyfrowych zasobów dotyczących Katalonii – Memorial Digital de Catalunya. Prace doktorskie udostępniane są online, a starsze doktoraty digitalizuje się i umieszcza w repozytorium za zgodą autora. Dodatkowo CRAI wspiera nauczycieli akademickich w przygotowaniu materiałów i korzystaniu z narzędzi dydaktycznych. Koordynuje również tworzenie Wirtualnego Campusu, gdzie mogą oni udostępniać materiały do zajęć. Bibliotekarze udzielają pomocy w digitalizacji, nie tylko poprzez udostępnienie sprzętu, ale również przez doraźną pomoc w skanowaniu i umieszczaniu materiałów na stronach www. Prowadzone jest również doradztwo w zakresie prawa autorskiego, organizuje się szkolenia nauczycielskie oraz udziela informacji na temat innowacji edukacyjnych.

Fotografia 5. Sala komputerowa w Bibliotece Filozofii, Geografii i Historii

Źródło: fotografia własna.

Wsparcie w zakresie wyszukiwania informacji jest istotnym punktem w działalności sieci. Strona główna CRAI umożliwia dostęp do wszystkich bibliotek wydziałowych, wspólnego katalogu, czasopism naukowych, cyfrowych repozytoriów tworzonych przez CRAI, jak również dostęp do współtworzonych repozytoriów koordynowanych przez Konsorcjum

Bibliotek Naukowych Katalonii. Katalog umożliwia wyszukiwanie we wszystkich bibliotekach sieci, z możliwością zawężenia do typu dokumentu, np. mapa, źródło online, czasopismo, doktorat, dokument audiowizualny, starodruk. Korzystając z opcji wyszukiwania zaawansowanego, użytkownik, oprócz podstawowych informacji, może wybrać opcję konkretnego podkatalogu, lokalizacji, typu dokumentu, języka, wydawcy, lat wydania. Wyniki wyszukiwania wyświetlane są w formie krótkiego opisu, wraz ze skanem okładki oraz ikoną informującą o typie dokumentu. W pełnym formacie rekordu znajduje się szczegółowy opis bibliograficzny, informacje o lokalizacji oraz dostępności egzemplarza. Dodatkowo obok opisu można znaleźć krótkie streszczenie lub link do tekstu w Google Preview. Polecanym narzędziem, oprócz katalogu, jest multiwyszukiwarka Recercador, za pomocą której można przeglądać bazy danych, kolekcję e-booków, e-czasopisma oraz repozytoria naukowych publikacji Uniwersytetu w Barcelonie.

Cała sieć wspierana jest przez siedem działów technicznych: Administraci3n, Gestidn de la colecci3n, Unidad de Proceso T3cnico, Unidad de Proyectos, Unidad de Servicios a los Usuarios, Unidad de Docencia, Unidad de Investigaci3n. Za gromadzenie i opracowanie dokument3w odpowiedzialny jest Unitat de Proceso T3cnico. Materiały wpływające do oddziału s3 opracowywane pod wzgl3dem formalnym i rzeczowym w formacie MARC21. W oddziale pracuje 12 bibliotekarzy, którzy s3 przydzielani do opracowywania zbior3w z konkretnej dziedziny wiedzy. Dodatkowo w kaŹdej bibliotece pracuje bibliotekarz, który wspomaga prac3 działu opracowania. W zakresie katalogowania CRAI wsp3łpracuje z Konsorcjum Bibliotek Naukowych Katalonii, co umoŹliwia kopiowanie gotowych rekord3w do wlasnej bazy. W procesach bibliotecznych wykorzystywany jest system Millenium, który od momentu komputeryzacji rozpocz3tej w 1985 r. jest juŹ czwartym z kolei uŹytkowanym programem. Do działu technicznego wpływają wszystkie zakupione ksi3Źki. Po skatalogowaniu i technicznym przygotowaniu do udost3pniania, zbiory trafiają do poszczeg3lnych bibliotek.

CRAI jest przykłądem bardzo dobrze funkcjonuj3cej sieci bibliotek wydziałowych, która wychodzi naprzeciw oczekiwaniom uŹytkownik3w. Sieć wspiera badania i szkolenia pracowników, zapewnia łatwy dost3p do zasob3w informacyjnych oraz wysok3 jakość usług, wsp3łpracuje w procesach tworzenia wiedzy, przyczyniając si3 do osi3gni3cia cel3w naukowych i akademickich. Jest to zasługa odpowiedniej organizacji proces3w bibliotecznych oraz sp3jnego działania nastawionego na dostarczanie uŹytkownikom niezb3dnych materiał3w i Źródeł informacji potrzebnych w procesie nauczania i kszt3lania.

Bibliografia

1. ALCOLEA Santiago [et al.], *La Biblioteca de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona Publicacions, 1994. ISBN 978-8447505340.
2. *Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://crai.ub.edu/>. Stan z dnia 21.04.2013.
3. La UB en cif ras. In *Universitat de Barcelona* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: http://www.ub.edu/web/ub/en/universitat/la_ub_avui/xifres_sobre_la_ub/xifres_sobre_la_ub.html. Stan z dnia 21.04.2013.
4. *Universitat de Barcelona* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://www.ub.edu/web/ub/en/index.html>. Stan z dnia 21.04.2013.
5. *Universitat de Barcelona. Reglament dels serveis de Biblioteca Universitat de Barcelona* [Dokument elektroniczny]. Barcelona, 2005. Tryb dostępu: http://crai.ub.edu/sites/default/files/reglaments/reglament_serveis.pdf. Stan z dnia 21.04.2013.